HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ששגג על האוכלין והזיד על הכלי מתקיף לה רב אשי והא אף על הכלי קתני אלא א"ר אשי כגון ששגג בזה ובזה [ס]ונודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא [א]דרבי יוחנן ור"ש בן לקיש: את החי במטה פטור אף על המטה: לימא מתני' רבי נתן היא ולא רבנן דתניא [ב][א]המוציא בהמה חיה ועוף לרה"ר בין חיין ובין שחוטין חייב רבי נתן אומר על שחוטין חייב ועל חיין פטור [ג]שהחי נושא את עצמו אמר רבא אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף דמשרבטי נפשייהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפילו רבנן מודו א"ל רב אדא בר אהבה לרבא והא דתנן [ד]בן בתירא מתיר בסוס ותניא בן בתירא [ב]מתיר בסוס מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליו חטאת ואמר רבי יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד ואי אמרת דלא פליגי רבנן עליה דר' נתן אלא בבהמה חיה ועוף משום דמשרבטי נפשייהו מאי איריא בן בתירא ורבי נתן והאמרת אפילו רבנן מודו כי א"ר יוחנן בסוס המיוחד לעופות ומי איכא סוס המיוחד לעופות אין איכא [ה](דבי וייאדן א"ר יוחנן [ג]ומודה ר' נתן בכפות א"ל רב אדא בר מתנה לאביי והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו וא"ר יוחנן בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד התם [ו]רמות רוחא הוא דנקיט להו דההוא פרדשכא דרתח מלכא עילויה ורהיט תלתא פרסי בכרעיה: את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכו': [ז]אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן וא"ר יוסף אמר רשב"ל פוטר היה ר"ש

אף

ששגג על האוכלין והזיד על הכלי. ומאי חייב דקתני מיתה: **והא אף קתני.** משמע שני חיובין שוין: **ובפלוגתא דר"י ור"ל.** דאיפלוגי בידיעות מחלקות בפ' כלל גדול (לעיל דף עא:) איפלוגי נמי רב ששת ורב אשי הכא רב ששת דלא מוקי לה הכי קסבר דאין ידיעות מחלקות ורב אשי סבר ידיעות מחלקות: **דמשרבטי נפשייהו.** משמטים כלפי מטה ומכבידין עצמן להשמיט מיד הנושאן: **מתיר בסוס.** למוכרו לנכרי מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת דלרכיבה עומד והחי נושא את עצמו והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור וסוס אי נמי דמושיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא שאין זו מלאכה אלא הסוס וגבי אזהרת שביתת בהמה מלאכה כתיבא(ח): **ואמר רבי יוחנן** גרסינן: **דבי וייאדן.** של ציידי עופות שנותנין על הסוס עופות כשהן חיין כגון נץ ומינו לצוד שאר עופות (ט) ולא משרבטי נפשייהו דלא קשירי והשתא נמי החי נושא את עצמו ומשום הכי א"ר יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד: **בכפות.** בין עוף בין אדם: **כמאן דכפיתי דמו.** שרוכבים מעוטפין בבגדים רחבים וגם הם עצמן מעונגין מהלך על הארץ: **ואמר רבי יוחנן** גרסינן: **בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד.** והא אמרת מודה ר' נתן בכפות (י) ואי משום דאוקמינן בסוס המיוחד לעופות משום רבנן אוקמינן דפליגי עליה ולמימר דאילו באדם שניהם שוין לפטור ואי בכפות מודה רבי נתן היכי מתוקמא דבן בתירא כר' נתן משום דחי נושא את עצמו הא בן בתירא מתיר אפילו למכור לפרסיים דכמאן דכפיתי דמו וכל האומות קרי להו נכרים(כ) דסבר דכפות נושא את עצמו: **רמות רוחא.** גסות. הא דלא מסגו בכרעייהו גסות הוא: **פרדשכא.** סרדיוט:

אף

ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ל. פי' חייב שתי חטאות[א] לרבי יוחנן כשנודע לו וחזר ונודע לו דידיעות מחלקות ולר"ל אחר (א) שנתכפר נודע לו על אחד[ב] ופי' הקונטרס אין נראה לר"י דנהי דלית ליה לרב ששת ידיעות מחלקות מ"מ יעמיד בנודע לו על האחד בשכבר כיפר דכפרה לכ"ע מחלקת: **שהחי נושא את עצמו.** תימה לר"י למה פטור דאי משום שהחי מיקל עצמו והלא אפילו במשא קל יותר חייב ואי משום דשנים שעשאו פטורין הא הוי זה יכול וזה אינו יכול[ג] שאין הנישא יכול לישא עצמו בלא הנושא והנושא יש בו כח לנושאו אפילו היה מת ואומר ר"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאין דבר חי שהתחשים והאילים היו הולכים ברגליהם והחלזון (ב) מיד[ד] היו פוצעין אותו[ה] טרם ימות דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דליצליל ליצבעיה(ס): **אבל אדם חי נושא את עצמו.** תימה דבריש נוטל (לקמן דף קמא:) משמע דפליגי נמי באדם דקאמר גבי תינוק רבא כרבי נתן סבירא ליה ואומר רשב"א דקטן כבהמה דמי דמשרביט נפשיה אך קשה לן דבפרק מפנין (שם דף קכח:) תניא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה ברה"ר ופירש התם בקונטרס דבהמה ברה"ר לא שמא יגביהנה מן הארץ וסתמא כרבנן דר' נתן דמחייבי אבל בנה אי נמי מגבה ליה הא באדם מודו רבנן דחי נושא את עצמו [ושמא ההוא דפרק נוטל איירי בתינוק בן יומו]: **בסוס המיוחד לעופות.** ובן בתירא מתיר בסוס בכל הסוסים[ו] קאמר ורבנן אוסרין בכל הסוסים משום סוס המיוחד לעופות דלא חילקו חכמים בסוסים: **סוסא דבי וייאדן.** פר"ח שכן ציידי עופות מניחין עליהן עופות שלהן[ז] שצדין בהן עופות אחרים אבל אין לפרש בעופות הנילודין דהני כפותין נינהו ואמר בסמוך דמודה רבי נתן בכפות: **והא הני פרסאי.** ואיהו לא מפליג למכור לסוס נכרי: (מ)**את המת במטה חייב.** נראה לר"י דמהכא קים לן בכל דוכתא דאית ליה לר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דמסתמא ת"ק דר"ש היינו רבי יהודה כי ההיא דלעיל זה אינו יכול וזה אינו יכול דת"ק דר"ש היינו ר' יהודה כדמוכח בגמ' ורשב"א אומר דיש להביא מדתנן לעיל (דף צ.) ר' יהודה אומר אף המוציא ממשמשי ע"ז[ח] דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה: (ט)**רבי שמעון פוטר.** נראה לר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה קרי כשעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך כעין שהיו צריכין לה במשכן אלא לענין אחר כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילו במשכן הוא גוף (איסור) המלאכה ושורשו[ט] ולפי זה אתי כולהו שפיר הוצאת המת אין צריך למת ובמשכן היו צריכין לחפצים שהוציאו וכן צד נחש שלא ישכנו אינו צריך לנחש ובמשכן היו צריכין לתחש וחלזון ומפיס מורסא להוציא ליחה המזיקתו ואין עומד להכניס אויר ולהוציא ליחה תמיד אע"פ שנעשה פתח גמור שהרי ראוי (הוא) להכניס ולהוציא אם היה צריך מ"מ לא דמי לפתחים שבמשכן שהיו עומדין להכניס ולהוציא אבל לעשות לה פה דמיא למשכן וחייב והריגת המזיקין אין צריך להם ובמשכן היו צריכין לעורות אילים הנשחטים וחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה ובמשכן היו צריכין לגומא לנעוץ בה או לדבר אחר וזב בכיס שלא יטנפו כליו הוי אינה צריכה לגופה שאינו צריך לכיס עצמו ואפילו למנות ראיותיו או נקיים דצריך הכיס מ"מ אין צריך להוצאה זו דה"נ סגי ליה אי יתיב בחד דוכתא ומכבה גחלת שלא יוזקו בה רבים וכחס על הנר ועל השמן או על הפתילה המהובהבת כבר אין צריכין לגופן שבמשכן לא היה כיבוי אלא לעשות פחמין בכיבוי זה ומתקנין על יד כיבוי זה שיהו ראויין למלאכת הצורפין וכיבוי כדי שלא יקדיחו הסממנין בבישולן לא היה במשכן כי זהירים היו שלא להרבות אש יותר מדאי וכן סותר ע"מ לבנות נמי לא מחייב ר' שמעון דבעי שתהא צריכה לגופה אלא כגון שסותר ע"מ לתקן יותר ממה שהיה בתחלה כגון שהבנין האחרון טוב מן הראשון כדמוכח בשמעתין(ס) דחס על הנר וכן קורע על (ג) מתו או שובר כלים למירמי אימתא אאינשי דביתיה אין צריכין לגופה דבמשכן היתה קריעה לצורך תיקון דבר (ע)הנקרע ואע"ג דבהוצאה לא בעי רבי שמעון שיהא לגמרי כמו שהיה במשכן (ד) דלא בעי מר לעשות לו טס או ס"ת להגיה אע"פ שבמשכן הוצאת הנדבה היתה כדי לתקנה לעשות ממנה משכן וכלים במקלקלים כגון מכבה וסותר וקורע מסתברא דצריך שיהא על מנת לתקן כמו במשכן ולא חשיבי המקלקלים צריכות לגופה עד דהוי לגופו ולגופה והא דלא קרי לה לגופו ולגופה כיון דבעו תרוייהו בכלל לגופה היא אבל לגבי מר וס"ת כיון דלא בעי אלא לגופו דהא לא בעי במר לעשות בו טס (פ)וס"ת כדי להגיה בו לא הוי בכלל ולפי שצריכות לגופה הוי כעין דהוי במשכן כמו שפיר' הוצרך להשמיענו במר דלא בעינן לעשות לו טס כמו שהיה במשכן ורש"י דפירש דברצונו לא היתה באה לו ולא היה צריך לה שאינה אלא לסלקה מעליו כמו צד נחש שלא ישכנו או מכבה גחלת שלא יוזקו בו רבים דברצונו שלא היה בעולם וכן בפרק במה מדליקין (לעיל דף לא:) פירש כחס על הפתילה המהובהבת כבר דאינה צריכה לגופה משום דאין צריך לכיבוי זה ואם לא הובערה מעולם הוה ניחא ליה דהואיל וחס עליה כי אית בה קשה מסותר על מנת לבנות כמו בתחלה וקורע בחמתו למירמי אימתא אאינשי דביתיה דהתם צריך למלאכה ורוצה הוא שיהא בעולם ואין לומר דלא ניחא ליה שיצטרך למירמי אימתא (צ)אם כן מפיס מורסא לעשות לה פה יהא פטור דברצונו היה שלא היה מורסא מעולם וכן קורע יריעה שנפל בה דרנא על מנת לתפור דברצונו לא היה נופל בה וכן תופר בגד קרוע שברצונו שלא היה קרוע אלא צריך לפרש כדפירשתי(ק): (שייך לע"ב) **גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.** קשה לר"ת[י] דגבי טלטול דהוי איסורא דרבנן לא שרינן משום כבוד הבריות אלא ע"י ככר או תינוק כדאמר בפרק במה מדליקין (לעיל דף ל:) ובפרק כירה (שם דף מג:) (ס)[יא] ויש לומר דשאני טלטול דאפשר על ידי ככר או תינוק לכך לא התיר בענין אחר:

אהני

מסורת הש"ס

א) [לעיל עא:], ב) [תוספתא פ"ט], ג) [לקמן קמא: יומא סו: עירובין קג.], ד) ע"ז יד: בכורות ב. [פסחים נג.], ה) [בערוך ע' זיירן גרס דבי זיירן וע"ש מ"ש בשם רב האי גאון], ו) [ע"ז ע"א.], ז) בדפוי' הגי' אמר רבה כו' ור' יוסף אמר ריש לקיש, ח) [שמות כג], ט) [עי' רש"ל ורש"א], י) נ"ל ואי בכפות מודה ר' נתן עד סה"ד ואח"כ שייך ואי משום וכו' עד לפטור וכן הגיה הס"ג מו"ה שכנא ז"ל, כ) בע"י: קך, ל) [וע"ע תוס' עירובין לז: ד"ה את החי], מ) [שייך לעיל במשנה צג:], נ) [לעיל לג:], ס) [ג"ז שייך שם], ע) הנקרע ומיתקן בכך ולע"ג כו' כל"ל, פ) וס"ת אלא כדי לקרות בו כ"ה בס"א, צ) גיר' הנ"י א"נ, ק) [ועי' תוס' חגיגה י: ד"ה מלאכת].

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה טז:

כט ב מיי' פ"כ שם הלכה ד:

ל ג מיי' פי"ח שם הלכ' טז:

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה ובפלוגתא וכו' ולר"ל אחר שנתכפר על אחד חזר ונודע לו על אחר: (ב) ד"ה שהחי וכו' והחלזון. נ"ב ע"ל בדף עה ע"א: (ג) ד"ה ר"ש וכו' וכן קורע בחמתו או שובר כל"ל וכ"ב עי' בפ' האורג קה ע"ב: (ד) בא"ד דהא לא בעי גבי מר לעשות בו טס:

גליון הש"ס

גמ' ונודע לו וחזר ונודע לו. עי' לעיל דף ע ע"ב תד"ה סמוליא: תוס' ד"ה גדול וכו' וי"ל דשאני טלטול דאפשר ע"י בכבר. ק"ל הא מבואר לעיל דף מג ע"א דלליכא בכבר דשרי טלטול מן הצד רק מעטם לאדם בכהל על מתו ואי לא שריא ליה אתי לכבוי ולא שרינן מעטם כבוד הבריות וצ"ע וע' סוכה דף לו ע"ב בתוס' שם:

רבינו חננאל

ששגג על האוכלין והזיד [על] הכלי. פי' והכי קאמר חייב על זה חטאת וע"ז (כזית) [כרת]. מתקיף לה רב אשי [וכו']. כגון ששגג בזה ובזה ונודע לו על זה וחזר ונודע לו על זה ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ל, וכבר פרישנא לעיל בכלל גדול, והכא קא מסתייע ר"י דאמר חייב שתים על חטאתו והביא. **ואת החי במיטה פטור אף על המיטה** שהמיטה טפילה לו. אוקימנא באדם חי מפני שהוא נושא את עצמו ודברי הכל בין לר' נתן ובין לרבנן, אבל בבהמה חיה ועוף פליגי רבנן ור' נתן, רבנן מחייבי עלייהו דסברי אגב ביעתיהו משרבטי נפשייהו ומתרשלין ואין נושאין את עצמן. ור' נתן פטר בחיים. א"ל רב אדא בר אבא לרבא הא דתנן לענין אין מוכרין בהמה גסה לגוים, בן בתירא מתיר בסוס. ותניא עלה בן בתירא מתיר בסוס מפני שהוא עושה מלאכה שאין חייבין עליה חטאת. וסליק אדעתין שהוא נושא את עצמו ובן בתירא (כרבנן) [כר"נ] דאמר חי נושא את עצמו (ור' נתן) [ורבנן] נמי קאמרי הכי, היכי אמר בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד אלמא רבנן פליגי עלייהו, לימא בן בתירא ור' נתן ורבנן אמרו דבר אחד. א"ל (רבה) [רבא] רבנן באדם בלבד הוא דמודו אבל כל בהמה חיה ועוף בין חיים בין מתים רבנן מחייבי עלייהו, ובן בתירא ור' נתן תרוייהו שאמרו דבר אחד לעניין הוצאת בהמה חיה ועוף לאו לענין הוצאת אדם, ודתניא מפני שהוא מלאכה שאין חייבין עליה חטאת לאו נשיאת אדם כדאסיקת אדעתין מעיקרא, אלא אפילו בסוס המיוחד לעופות קאמר פליגי רבנן עליה. ואקשינן ומי איכא סוס מיוחד לעופות. ואמרינן איכא דבי זיירן, הנץ וכיוצא בו שהמלכים צדין בהן עופות וקורין אותו באז, והאחד העוסק [בהן] קורין

רבינו חננאל (המשך)

אותו בלשון פרסי באזאר. ובזמן שהן יותר מאחד קוראין להן באזארן, ויש להן סוסים מיוחדין לכך לשאת את העופות הדורסין הנקראין באזי. ואמרינן א"ר יוחנן הלכה כבן בתירא. א"ר יוחנן ואדם כפות מודה רבי נתן שאינו יכול לשאת את עצמו והמוציאו בשבת חייב. א"ל רב אדא בר מתנא לאביי והא הני פרסאי דכפיתי דמו שאת רואה אותן שאינן יכולין להלך על רגליהן ואינן יוצאין ובאין אלא רכובין והסוס נושא אותן, ובן בתירא מתיר למכרן לגוים. וסבירא ליה שהוא עושה מלאכה שאין חייבין עליה חטאת, דאלמא אף הכפות בן בתירא פוטר עליו, וא"ר (יהודה) [יוחנן] בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד (והכי א"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות). ופריק ליה אביי דהנך פרסאי יש בהו כח להלך ואף הן נושאין את עצמן, ו(מ)מאי דנקיטא להו רמות רוחא, מעגנין את עצמן מלהלך כענין דכתיב אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרוך, וכי בעי למרהט מצי, (דהא הוא) [דההוא] פרדשכא, פי' פקיד המלך דרתח מלכא עילויה ורהיט תלתא פרסי בכרעיה. אבל חולה ודאי ככפות דמי ומחייב ר' נתן על הוצאתו, כההיא דגמרא דב' שעירי יוה"כ דתניא עתי אפילו בשבת. ואמרינן למאי הלכתא, אמר רב ששת שאם חלה מרכיבו [על כתיפו]. כמאן דלא כר' נתן, דאי כר' נתן האמר חי נושא את עצמו. אפילו תימא ר' נתן כיון שחלה ככפות דמי, וא"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות. **וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב, ור' שמעון פוטר.** א"ר אבא א"ר יוחנן ורב יוסף אמר ר"ל פוטר היה ר' שמעון

מוסף רש"י

שהחי נושא את עצמו. ואין בו אלא משום שבות (יומא סו:). **בן בתירא מתיר בסוס.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ולאו מלאכה, משום דחי נושא את עצמו, לא איכפת לן אי אתי לשאילו ולהשכירו (ע"ז יד: וכעי"ז בכורות ב.) **דאין** רוכבין על גבי בהמה גבי שבות תנן לה במס' ביצה (פסחים נג.).

מוסף תוספות

א. כלומר הא דאמר רב אשי ונודע לאו דברי הכל הוא אלא. תוס' הרא"ש. ב. כפום פלוגתא דהתם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ריטב"א. ורב ששת ורב אשי לא פליגי כלל אלא באוקמתא בעלמא. שיטה להר"ן. ג. דיכול חייב. תוס' עירובין לז: ד"ה את החי. ד. כשיוצא מן הים. תוס' עירובין לז: ד"ה את החי. ה. [ו]מוציאין דמו בעודו בחוט. תוס' עירובין לז: ד"ה את החי. ו. אפי' כשהוא מיוחד לעופות. דאפי' בעופות חי נושא את עצמו. ריטב"א. ז. בלא קשירה. תוס' הרא"ש. ח. דאפילו מוציאין לשורפן. תוס' הרא"ש. ט. דכל מילי דשבת ממשכן ילפינן. תוס' הרא"ש. י. מאי שנא. תוס' הרא"ש. יא. ובכרמלית מטלטלין אותה בהדיא. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

ובפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש. עיקר דיליה בפרק כלל גדול.